

19. gadsimta beigas un 20. gadsimta sākums (līdz 1914. gadam)

Dzejnieki Rainis un Aspazija.
1904.–1905. gads

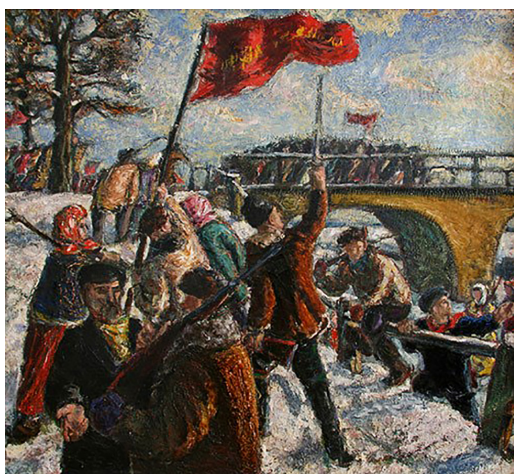
Gleznatājs Janis Rozentāls un viņa sieva,
dziedātāja Ellija Forsele. 1903. gads

Vilhelma Neimaņa akvarelis.
Rīgas Pilsētas muzeja fasāde. 1902. gads

Atklātne. Alberta iela Rīgā.
Ap 1910. gadu

Ģederta Eliasa (1887–1975) glezna.
1905. gads

1905. gada pieminēklis Rīgā, Daugavmalā,
kur 1905. gada 13. janvārī šāva uz demonstrantiem

■ 19. gs. beigās un 20. gs. sākumā tagadējās Latvijas teritorijā dzīvoja 1,5 % Krievijas Impērijas iedzīvotāju. 19. gs. beigās latviešu sabiedrība bija lielā mērā diferencējusies. Laukos bija **spēcīga latviešu sīkgruntniecība** – saimnieki (zemnieki ar nelielu zemes platību), sīkzemnieki (piederēja maza zeme) un bezzemnieki (piederēja ļoti maz zemes vai tās nebija vispār). 1905. gadā latviešu zemniekiem piederēja vairāk nekā 1/3 daļa Latvijas teritorijas lauksaimnieciski izmantojamās zemes. Zemnieku saimniecības sāka konkurēt ar muižām lauksaimniecības produkcijas ražošanā. Taču latviešu sīkgruntniecība (saimnieki) bija beztiesīga salīdzinājumā ar lielgruntniekiem (muižniekiem).

■ Kurzemes un Vidzemes guberņās notika strauja **urbanizācija**. Latvijas lielākās **pilsētas** kļuva izteikti **multietniskas** – nevienā no lielākajām pilsētām (Rīgā, Liepājā un Daugavpilī) kādai tautībai nebija absolūta vairākuma.

■ Rīga 20. gs. sākumā bija nozīmīgs Ziemeļeiropas rūpnieciskais centrs un Baltijas reģiona lielākais finanšu centrs. Liepāja un Ventspils bija vienas no lielākajām Krievijas ostām. Līdz ar intensīvo industrializāciju pilsētās strauji **auga strādnieku skaits**. Sabiedrībā veidojās jaunas attiecības un **pretrunas starp sociālajām grupām**, piemēram, strādnieku–uzņēmējs, strādnieku–valdība, saimnieku–kalps u. c. Jaunlatviešu tautiskuma idejas un sabiedrības dalījums pēc tautības principa (latvietis–vācietis, latvietis–krievs) zaudēja aktualitāti.

Jaunā strāva un pirmās latviešu partijas

■ 19. gs. beigās jaunākās paaudzes latviešu inteliģences pārstāvji veidoja jaunu intelektuālu kustību, ko dēvēja par “Jauno strāvu” (vārdu “strāva” 19. gs. beigās lietoja ar nozīmi “straume”). Jaunstrāvnieki savas idejas izplatīja galvenokārt laikrakstā “Dienas Lapa”. Viņi pievērsa uzmanību materiālajai un tiesiskajai nevienlīdzībai sabiedrībā, iestājās par sieviešu emancipāciju, strādnieku tiesībām un viņu izglītošanu, popularizēja zinātnes sasniegumus un tā laika Eiropas revolucionāru idejas. Daudzi jaunstrāvnieki kļuva par vēlākās Latvijas Republikas politiķiem: Miķelis Valters, Rainis (īst. v. Jānis Pliekšāns), Aleksandrs Dauge, Kārlis Kasparsons un citi. Jaunās strāvas kustība faktiski beidza pastāvēt, kad cara režīms 1897.–1899. gadā pastiprināja cenzūru pret “Dienas Lapu” un veica jaunstrāvnieku arestus.

■ 1904. gadā nelegāli izveidoja pirmo latviešu politisko partiju – Latviešu sociāldemokrātisko strādnieku partiju (LSDSP), kura līdz pat 20. gs. 30. gadiem bija populārākā Latvijas partija. Paralēli pastāvēja arī Latviešu sociāldemokrātu savienība, kas bija mazāk revolucionāra un pievērsās agrārājam un nacionālajam politikai.

1905. gada revolūcija Latvijā

■ 1905. gada revolūcija Latvijā bija daļa no 1905. gada revolūcijas Krievijas Impērijā. Revolūcija Latvijā sākās ar 13. janvāra notikumiem Rīgā, kuri bija reakcija uz demonstrantu apšaušanu Pēterburgā 9. janvārī. 13. janvārī Rīgā notika mītiņi un demonstrācijas, kurās piedalījās ap 60 000 strādnieku. Lai demonstrantus izklīdinātu, cara karaspēks Daugavmalā sāka apšaudīt (tagad šajā vietā ir 1905. gada revolūcijas piemineklis). Pēc 13. janvāra sākās protesta demonstrācijas arī citās pilsētās, un streiku kustībā iesaistījās arī laukstrādnieki.

■ Streikotāju un demonstrantu galvenās prasības bija īsāka darba diena, lielāka alga, labāki darba apstākļi, biedrošanās un preses brīvība.

■ Laukos revolūcija ieguva etniska konflikta iezīmes. Gan latviešu saimnieki, gan kalpi sāka demolēt un dedzināt muižas, nogalināt muižniekus un viņu ģimenes locekļus. Notika arī tā dēvētās baznīcu demonstrācijas – revolūcijas aktīvistu pārtrauca dievkalpojumu, organizēja mītiņus pie baznīcām, vardarbīgi izturējās pret mācītājiem. Baltijas guberņās iedzīvotāji bija neapmierināti arī ar rusifikācijas politiku un vācu muižniecības kundzību. Revolūcija Latvijā vairākās izpausmēs bija latviešu nacionālā revolūcija pret dubulto – krievu un vācbaltiešu – varu.

■ 1905. gada beigās Krievijas valdība ar soda ekspedīciju palīdzību apspieda revolūciju. Sākās revolucionāru, viņu ģimenes locekļu un atbalstītāju vajāšana, nāvessodi, izsūtīšanas, taču 1906. gadā dažviet vēl notika protesti. 1908. gadā Krievijas Valsts dome (1906–1917) izbeidza sodu ekspedīciju darbību.

Revolūcijas pretrunīgums

■ **Zaudējumi:** cilvēku ciešanas – nāves, izsūtījumi, emigrācija; nozīmīgu materiālo vērtību, kultūrvēsturisku ēku un mākslas darbu, vēstures dokumentu zaudējums; latviešu un vācbaltiešu attiecību saasināšanās. Revolūcija apliecināja, kā terors rada teroru un kā šādā situācijā bojā iet daudz nevainīgu cilvēku.

■ **Ieguvumi:** mazinājās rusifikācija (skolās mācības vietējā valodā u. c.); varēja legāli dibināt partijas un biedrības, attīstījās sabiedrības spēja vērtēt politiskos notikumus, izrādīt savu attieksmi pret tiem; latvieši ieguva pieredzi cīņā par nacionālas valsts veidošanu.

Kultūrvēstures zīmes

■ 19. gs. beigu un 20. gs. sākumā arhitektūrā, interjerā un daļēji arī lietišķajā mākslā dominēja jūgendstils. Spilgtākās tā izpausmes ir nami Rīgā un Liepājā. Pazīstamākie arhitekti bija Konstantīns Pēkšēns, Eižens Laube, Mihails Eižensteins. Skatiet filmas par jūgendstilu <https://jugendstils.riga.lv/JugendstilsRiga/video/>.

SVARĪGI

- ■ Latviešu mākslas vēsturē laiku no 1890. līdz 1915. gadam raksturo kā neoromantiskā modernisma periodu. Par vienu no ievērojamākajiem 19. gs. beigū, 20. gs. 1. puses māksliniekiem atzīts Vilhelms Purvītis. Janis Rozentāls ir daudzpusīgākais šī perioda mākslinieks, viņš radīja dažādu žanru (portretus, ainavas u. c.) un stila darbus. Spilgtas šī perioda personības ir portretists Jānis Roberts Tillbergs, grafiķis Rihards Zariņš, latviešu tēlniecības pamatlicējs Gustavs Šķilters, pirmais interjera, grāmatu u. c. dizainers Jūlijs Madernieks.
- Latviešu literatūra gadsimtu mijā jau ir pielīdzināma tā laika Rietumeiropas literatūras līmenim. Pastāv žanriski (dzeja, prozas, dramaturģija) un stilistiski daudzveidīga literatūra. Jaunās idejas, laikmeta un cilvēka eksistences pretrunas ekspresīvi dzejā attēlo Eduards Veidenbaums, savukārt sieviešu emancipācijas jautājums un dažādu kārtu pretrunas attēlotas Aspazijas (īst. v. Johanna Emīlija Lizete Ro-

zenberga) lugās "Zaudētās tiesības" (1894) u. c. Laikmeta reālistisks tēlojums atrodams tādos romānos kā Augusta Deglava "Zeltenīte", Andreja Upīša "Sieviete", Andrieva Niedras "Lūduma dūmos". Romantisko, simbolisko drāmu reprezentē Aspazijas "Vaidelote", Raiņa "Uguns un nakts". Literārās pasakas žanra izkopējs ir Kārlis Skalbe. Pasaku lugas "Sprīdītis", "Maija un Paija" rakstīja Anna Brigadere. Latviešu literatūrā top pirmie bērniības atmiņu tēlojumi (Doku Atis, Vilis Plūdons, Jānis Jaunsudrabiņš). Kopumā par galveno literatūrā kļūst modernā cilvēka pretrunīgās iekšējās pasaules tēlojums, kas vienlīdz spilgti atklājas dažādu žanru darbos.

- Spilgtākais latviešu komponists 20. gs. sākumā ir Emīls Dārziņš (1875–1910). Viņa pazīstamākais darbs ir "Melanholiskais valsis". E. Dārziņš komponēja dziesmas ar Aspazijas, Raiņa, J. Poruka, R. Blaumaņa u. c. dzeju. Viņa mūziku raksturo lirisms un subjektīvo jūtu izpausme.

INTERESANTI

- Urbanizācijas līmenis Pirmā pasaules kara priekšvakarā ar 40,3 % pilsētnieku Latvijā bija starp augstākajiem pasaulē.
- 1900. gadā latgaliešu rakstnieks un sabiedriskais darbinieks Francis Kemps (1876–1952) sāka lietot apzīmējumu Latgale, runājot par Vitebskas guberņas latviešu apgabaliem. Savukārt 1904. gadā Vitebskas guberņā atcēla latīņu drukas aizliegumu.
- 1902. gadā Rīgas Latviešu teātrī notiek R. Blaumaņa komēdijas "Skroderdienas Silmačos" pirmizrāde. Tajā skan R. Blaumaņa drauga Aleksandra Būmaņa mūzika. Publikai patīk, taču kritiķa Jāņa Asara recenzija pēc pirmizrādes ir iznīcinoša. Tolaik *Skroderdienas* nospēlēja tikai trīs reizes, bet vēlāk līdz pat mūsdienām tā kļūst par visvairāk spēlētāko lugu latviešu teātra vēsturē.
- 1905. gada beigās draudošo represiju dēļ Rainis un Aspazija slepus pameta dzimteni. Emigrācijā viņi uzturējās kā politiski emigranti ar svešu – Artura Nagliņa un Amālijas Herkiras – identitāti. Tie gan nebija vienīgie dzejnieku segvārdi. No emigrācijas Kastaņolā (mūsdienās Lugāno) abi dzejnieki Latvijā atgriezās tikai 1920. gadā. UNESCO programmas "Pasaules atmiņa" Latvijas nacionālajā reģistrā iekļauta Raiņa un Aspazijas sarakste (1894–1929), kurā ir

2499 vēstules (katru dienu vidēji viens vēstījums). Sarakste atklāj ne tikai abu dzejnieku attiecības, bet ir spilgta vairāku laikmetu liecība: Jaunās strāvas laiks, 1905. gada notikumi, Pirmais pasaules karš, Latvijas valsts dzimšana un attīstība. Saraksti (1894–1897) var lasīt šeit: https://memorialiemuzeji.lv/wp-content/uploads/2021/01/Rainis_Vestules_01-53.pdf

- Tagadējā Brīvības pieminekļa vietā kādreiz atradās Krievijas Impērijas cara Pētera I piemineklis, ko atklāja 1910. gadā, kad Rīgā viesojās cars Nikolajs II. Skaties šo notikumu pirmajā latviešu dokumentālajā kinofilmā: Krievijas imperatora Nikolaja II viesošanās Rīgā (1910) <https://www.filmas.lv/movie/3870/>

■ Rīgā centrā ap 40 % no apbūves veido jūgendstila celtnes. Tas ir krietni vairāk nekā daudzās citās pilsētās pasaulē. Vienā no slavenākajām jūgendstila ēkām Rīgā, Alberta ielā 12, atrodas muzejs "Rīgas Jūgendstila centrs". Tas ir vienīgais muzejs Baltijas valstīs, kas veltīts jūgendstila kultūrvēsturiskajam mantojumam. Moderna un interaktīva digitālā ekspozīcija iepazīstina ar Rīgas krāšņo jūgendstila arhitektūru, dizainu, mākslu un 20. gs. sākuma rīdzinieku sadzīvi.

- Latviešu mākslā turpinās Jaņa Rozentāla dzimta – viņa mazmazdēls Ansis Rozentāls (1989) ir 21. gs. sākuma gleznotājs.

VĀRDI, KAS JĀZINA

Agrārs, autonomija, demokrātija, demonstrācija, emancipācija, emigrācija, etnisks, izsūtišana, Jaunā strāva, radikāls, revolūcija, sociāldemokrātija, sociālisms, streiks.

LATE 19TH AND EARLY 20TH CENTURY (UNTIL 1914)

IMPORTANT

■ In the late 19th and early 20th centuries, 1.5% of the population of the Russian Empire lived in the territory of present-day Latvia. At the end of the 19th century, Latvian society was highly differentiated. In the countryside, **there were strong Latvian smallholds**: farmers (peasants with a small area of land), small farmers (owned small land plots) and landless peasants (owned very little or no land). In 1905, Latvian peasants owned more than 1/3 of the agricultural land in Latvia. Peasant farms started competing with manors in the production of agricultural products. However, Latvian smallholders (farmers) were without rights compared to the large estate owners (nobles).

■ The provinces of Courland and Livland were rapidly **urbanising**. Latvia's largest **towns** became strongly **multi-ethnic** – in none of the largest towns (Rīga, Liepāja and Daugavpils) did any one nationality have an absolute majority.

■ In the early 20th century, Rīga was an important industrial centre of Northern Europe and the largest financial centre of the Baltic region. Liepāja and Ventspils were among the largest Russian ports. **The number of workers** in the cities **grew** rapidly due to intensive industrialisation. New relations and **contradictions emerged in society between social groups**, such as employee-employer, employee-government, master-servant, etc. The ideas of the Young Latvians regarding nationality and the division of society according to nationality (Latvian-German, Latvian-Russian) became outdated.

The New Current and the first Latvian parties

■ At the end of the 19th century, the younger generation of Latvian intellectuals formed a new intellectual movement called "Jaunā strāva (New Current)" (the word "current" was used in the late 19th century to mean "stream"). The New Current activists disseminated their ideas primarily in the newspaper "Daily Page (Dienas Lapa)". They drew attention to material and legal inequalities in society, advocated the emancipation of women, workers' rights and their education, popularised scientific achievements and the ideas of the European revolutionaries of the time. Many of the Young Current activists later became politicians of the Republic of Latvia: Miķelis Valters, Rainis (real name Jānis Pliekšāns), Aleksandrs Dauge, Kārlis Kasparsons and others. The New Current movement effectively ceased to exist when the Tsarist regime in 1897–1899 tightened censorship against "Dienas Lapa" and arrested the New Current activists.

■ In 1904, the first Latvian political party – the Latvian Social Democratic Workers' Party (LSDSP) – was established illegally and was the most popular party in Latvia until the 1930s. The Latvian Social Democratic Union was also formed at this time, which was less revolutionary and focused on agrarian and national politics.

The 1905 Revolution in Latvia

■ The 1905 Revolution in Latvia was part of the 1905 Revolution in the Russian Empire. The revolution in Latvia began with the events of 13 January in Rīga, which were a reaction to the shooting of demonstrators in St. Petersburg on 9 January. On 13 January, rallies and demonstrations took place in Rīga, attended by around 60 000 workers. In order to disperse the demonstrators, the Tsar's troops opened fire on Daugavmala (now the site of the 1905 Revolution Monument). After 13 January, protests also began in other cities and farm workers also joined the strike movement.

■ The main demands of the strikers and demonstrators were a shorter working day, higher wages, better working conditions, freedom of association and freedom of the press.

■ In the countryside, the revolution took on the characteristics of an ethnic conflict. Both Latvian farmers and servants began demolishing and burning estates and killing nobles and their families. There were also so-called "church demonstrations" – revolution activists interrupted church services, organised rallies outside churches, and were violent towards pastors. In the Baltic provinces, the population was also dissatisfied with the policy of Russification and the domination of the German nobility. The revolution in Latvia was, in its many forms, a Latvian national revolution against the dual power of the Russians and the Baltic Germans.

■ By the end of 1905, the Russian government had suppressed the revolution with punitive expeditions. The revolutionaries, their families and supporters were persecuted, executed and deported, yet protests were still taking place in some places in 1906. In 1908, the Russian State Duma (1906–1917) put an end to punitive expeditions.

The controversial nature of the Revolution

■ **Losses**: human suffering – deaths, deportations, emigration; loss of important material assets, cultural and historical buildings and works of art, historical documents; aggravation of relations between Latvians and Baltic Germans. The Revolution showed how terror breeds terror and how many innocent people die in such a situation.

■ **Benefits**: less Russification (schools taught in the local language, etc.); legal establishment of parties and associations; development of the ability of society to evaluate political events and to express its attitude towards them; Latvians gained experience in the struggle to build a nation state.

Signs of cultural history

■ In the late 19th and early 20th centuries, Art Nouveau dominated architecture, interior design and, to some extent, the applied arts. The most striking manifestations are buildings located in Rīga and Liepāja. The most famous architects were Konstantīns Pēkšēns, Eižens Laube, Mihails Eiženšteins. For films about Art Nouveau: <https://jugendstils.Rīga.lv/jugendstilsRīga/video/>.

IMPORTANT

- ▶ ■ In the history of Latvian art, the period from 1890 to 1915 is characterised as a period of Neo-Romantic Modernism. Vilhelms Purvītis is recognized as one of the most important artists of the late 19th and the first half of the 20th century. Janis Rozentāls was the most versatile artist of this period, creating works of various genres (portraits, landscapes, etc.) and styles. The portraitist Jānis Roberts Tillbergs, the graphic artist Rihards Zariņš, the founder of Latvian sculpture Gustavs Šķilters, the first interior, book, etc. designer Jūlijs Madernieks are all prominent personalities of this period.
- At the turn of the century, Latvian literature was already comparable with Western European literature of the time. The literature is diverse both in terms of genre (poetry, prose, drama) and style. Eduards Veidenbaums expressively depicts the new ideas, and contradictions of the times with human existence in his poetry, while the issue of women's emancipation and the contradictions of different sexes are depicted in the plays of Aspazija (real name Johanna Emīlija Lizete Rozenberga) – "Zaudētās

tiesības (Lost Rights)" (1894), etc. Realistic depictions of the period can be found in novels such as Augusts Deglavs' "Zeltenīte", Andrejs Upīts' "Sieviete (Woman)" and Andrievs Niedra's "Līduma dūmos (In the Smoke of the Clearing)". Romantic, symbolic drama is represented by works such as "Vaidelote" by Aspazija, and "Uguns un nakts" by Rainis. Kārlis Skalbe is the founder of the literary fairy tale genre. The fairy tale plays "Sprīdītis" and "Maija un Paija" were written by Anna Brigadere. The first portrayals of childhood memories appear in Latvian literary works (Doku Atis, Vilis Plūdons, Jānis Jaunsudrabiņš). In general, the contradictory inner world of modern man becomes the main theme of literature, which is equally vivid in works of different genres.

- The most outstanding Latvian composer of the early 20th century was Emīls Dārziņš (1875–1910). His best-known work is "Melanholiskais valsis (Melancholic Waltz)". E. Dārziņš composed songs with lyrics by Aspazija, Rainis, J. Poruks, R. Blaumanis, etc. His music is characterised by lyricism and the expression of subjective feelings.

INTERESTING FACTS

- On the eve of the First World War, Latvia had one of the highest rates of urbanisation in the world, with 40.3% of the population living in urban areas.
- In 1900, the Latgalian writer and public figure Francis Kemps (1876–1952) began to use the term Latgale to refer to the Latvian regions of the Province of Vitebsk. The ban on using Latin-script in print in the Province of Vitebsk was lifted in 1904.
- In 1902, Blaumanis' comedy "Skroderdienas Silmačos (Tailor Days at Silmači)" premiered at the Rīga Latvian Theatre. It features music by Blaumanis' friend Aleksandrs Būmanis. The audience loves it, but the review by critic Jānis Asars after the premiere is scathing. Back then, "Skroderdienas" was performed only three times, but later, up till the present today, it has become the most frequently performed play in the history of Latvian theatre.
- At the end of 1905, Rainis and Aspazija secretly left their homeland because of the threat of repression. They stayed in exile as political emigrants with foreign identities – as Arturs Nagliņš and Amālija Herkira. These were not the only aliases of the poets. The two poets only returned to Latvia from their emigration to Castagnola (a village near Lugano) in 1920. The Latvian National Register of the UNESCO Memory of the World Programme includes the correspondence of Rainis and Aspazija (1894–1929), which contains 2499 letters (an average of

one message per day). The correspondence reveals not only the relationship between the two poets, but is a vivid testimony of several eras: the time of the New Current, the events of 1905, the First World War, the birth and development of the Latvian state. The correspondence (1894–1897) can be read here: https://memorialiemuzeji.lv/wp-content/uploads/2021/01/Rainis_Vestules_01-53.pdf

- The site of the current Freedom Monument was once a monument to Tsar Peter I of the Russian Empire, which was unveiled in 1910 when Tsar Nicholas II visited Rīga. Watch the event in the first Latvian documentary film: "The visit of Emperor Nicholas II of Russia to Rīga" (1910) <https://www.filmas.lv/movie/3870/>

- Art Nouveau buildings make up around 40% of the built-up area in central Rīga. This is much higher than in many other cities in the world. One of the most famous Art Nouveau buildings in Rīga, located on 12 Alberta Street houses the museum "Rīga Art Nouveau Centre". It is the only museum in the Baltic States dedicated to the cultural heritage of Art Nouveau. A modern and interactive digital exhibition presents Rīga's magnificent Art Nouveau architecture, design, art and everyday life in the early 20th century.

- The family of Janis Rozentāls continues to contribute to Latvian art – his great-grandson Ansis Rozentāls (1989) is a painter of the early 21st century.

WORDS TO LEARN

Agrarian, autonomy, democracy, demonstration, emancipation, emigration, ethnic, exile, New Current, radical, revolution, social democracy, socialism, strike.

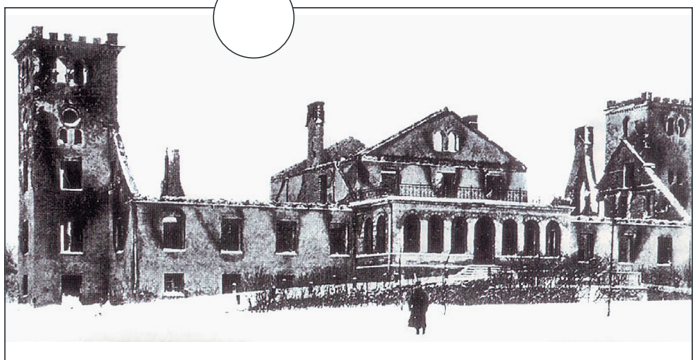
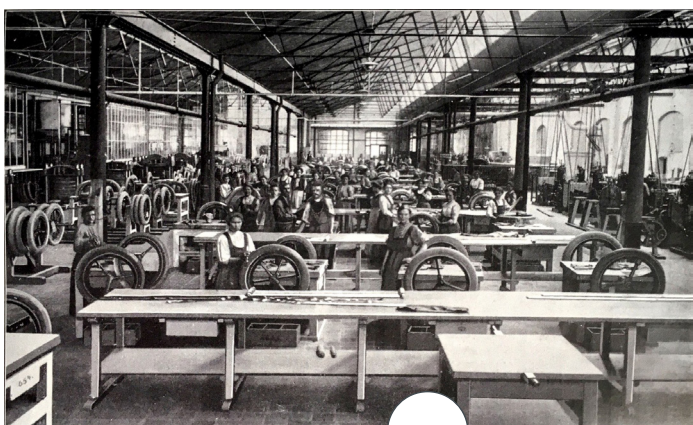
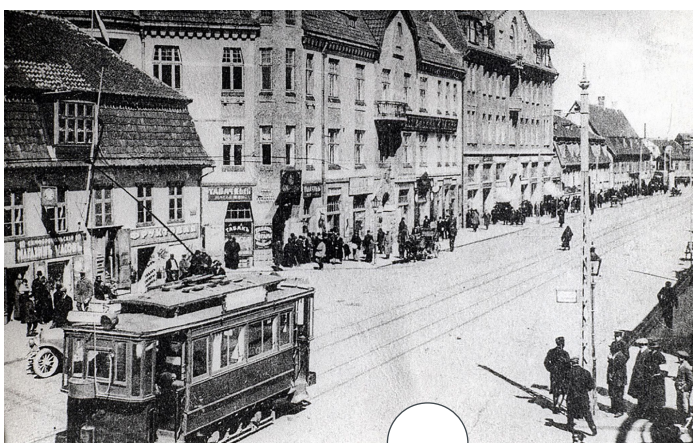
Viegli uzdevumi

Atrodi attēlam atbilstošo parakstu! Raksti pie attēla atbilstošā teikuma numuru!

1. Eiropas mēroga uzņēmums 19./20. gs. mijā – gumijas rūpnīca “Provodņik”.
2. Baltijā vecākā (1899) elektriskā tramvaja līnija Liepājā.
3. Demonstrācija Dundagā 1905. gada revolūcijas laikā.
4. Suntažu muiža pēc nodedzināšanas 1905. gada revolūcijas laikā.
5. Informācija par Aspazijas lugas “Vaidelote” pirmizrādi Jaunās strāvas laikraksta reklāmas daļā.
6. Edinburgas kūrmāja, kuras koncertdārzs 19. gs. ir Dzintaru koncertzāles sākums.

Pilsētu nosaukumi 20. gs. sākumā:
 Libau – Liepāja
 Edinburga – Dzintari (Jūrmalā)
 Vendene – Cēsis

Kūrmāja – sabiedriska ēka kūrortā

Viegli uzdevumi

■ Pabeidz teikumu! Virs svītras raksti atbilstošās teikuma daļas burtu! Informāciju meklē faktu lapā!

1. 20. gs. sākumā Rīga bija ļoti nozīmīgs _____
2. Laukos saimniecības bija _____
3. Jaunā strāva bija latviešu inteligēnces kustība _____
4. Jaunās strāvas pārstāvji popularizēja _____
5. Strādnieki streikoja, jo _____
6. Bailēs no represijām revolūcijas laikā ap 5000 cilvēku _____

A ... viņi gribēja labākus darba apstākļus un lielāku algu.

B ... progresīvas idejas.

E ... emigrēja uz ārzemēm.

D ... gan vācu muižniekiem, gan latviešu sīkgruntniekiem.

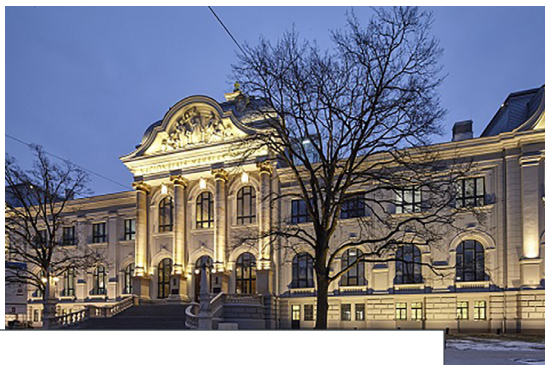
F ... 19. gadsimta 90. gados.

G ... rūpnieciskais centrs Krievijas Impērijā.

■ Raksti teikumā virs svītras atbilstošā vārda burtu!

1. 20. gs. sākumā uzcēla daudz skaistu _____ ēku. Šādā namā Rīgā, Alberta ielā 12, dzīvoklī Nr. 9 dzīvoja _____ Janis Rozentāls ar ģimeni un viņa draugs rakstnieks Rūdolfs Blaumanis. Tagad _____ ir abu kultūras personību muzejs.

2. 1905. gadā atklāja Rīgas pilsētas mākslas muzeju. Ēkas _____ un pirmais muzeja direktors bija Vilhelms Neimanis. Arī mūsdienās šajā ēkā ir Latvijas Nacionālais _____muzejs.

A lugām
B dzīvoklī
C arhitekts
D mākslas
E gleznotājs
F teātri
G jūgendstila

3. Rīgā, Romānova ielā 25 (tagadējā – Lāčplēša ielā), kopš 1902. gada darbojās vairāki _____. No 1908. līdz 1915. gadam te bija Jaunais Rīgas teātris, kura repertuārā īpaša vieta bija Aspazijas, Raiņa un R. Blaumaņa _____. Kopš 1992. gada šajā ēkā atkal ir Jaunais Rīgas teātris.

Vidēji grūti uzdevumi

■ Lasi tekstu un tā fragmentus! Tekstā virs svītras raksti atbilstošā fragmenta burtu!

- (1) Mežaparka (agrāk – Ķeizarmeža) apkaime atrodas pilsētas ziemeļaustrumu daļā pie Ķīšezera. To kā pilsētas daļu sāka apbūvēt 19./20. gs. mijā, _____ 17. gs. Ķeizarmeža teritorijā apmetās Zviedrijas karaļa Gustava II Ādolfā karapulks. Iespējams, tāpēc arī sākotnēji Mežaparku sauca par Ķeizarmežu.
- (2) Mežaparka villu būvniecību vēsturiski iedala divos posmos. No 1900. līdz 1910. gadam projektēja ielu trases aptuveni 20 km kopgarumā. _____ Sākumā Rīgas centru ar Mežaparku savienoja zirgu tramvajs, bet vēlāk – elektrificētais tramvajs.
- (3) Mežaparka apbūvē bija speciāli noteikumi un ierobežojumi, kas regulēja ēku augstumu, lielumu, novietojumu, izmantojumu, _____ Tādējādi šī teritorija veidojās kā vienots pilsēt būvniecisks ansamblis. Mežaparka arhitektūrā pirmajā posmā dominēja tolaik populārais un arī daudzveidīgais jūgendstils.
- (4) Mežaparka unikalitāte ir plaša zaļā zona. 1903. gadā Mežaparkā Annas muižas īpašumā nodibināja sporta biedrību "Keiserwald" jeb Kaizervalde. _____, un tā piedāvāja dažādas sportiskās aktivitātes visos gadalaikos. 1912. gadā Mežaparka teritorijā atklāja Rīgas Zoodārzu, kas tolaik bija ļoti moderns.
- (5) Tāpat Mežaparka teritorijā atrodas arī Meža kapi, kurus atklāja 1913. gadā. _____ Meža kapos apglabātas daudzas Latvijas politiskajā un kultūras vēsturē nozīmīgas personas.

A – kā arī paredzēja, kuras teritorijas nedrīkst apbūvēt.

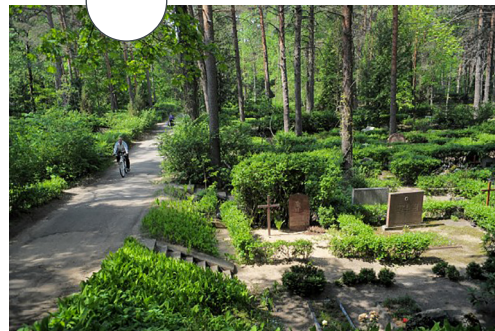
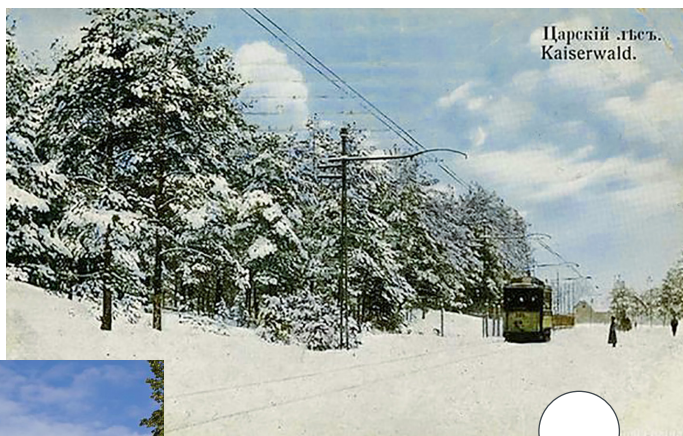
B – Tie bija veidoti kā parks ar vienu galveno eju, dažādām sāna alejām un celiņiem starp tām.

C – Šajā laikā Latvijā darbojās ap 100 sporta organizāciju, bet Kaizervalde bija vislielākā.

D – un tas kļuva par vienu no pirmajiem dārzu pilsētas paraugiem Eiropā.

E – Otrais būvniecības posms noritēja pēc 1910. gada, kad labiekārtoja 40 ha teritorijas ziemeļu daļā.

■ Raksti pie attēla atbilstošās rindkopas numuru!

Vidēji grūti uzdevumi

■ Lasi informāciju par grāmatām! Tekstā virs svītras raksti atbilstošā vārda burtu!

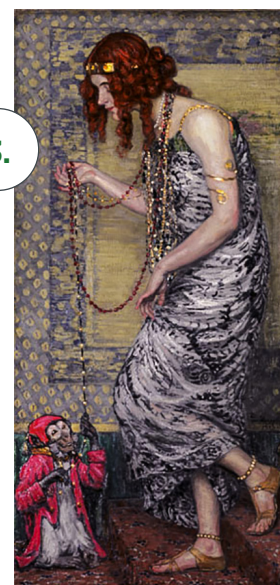
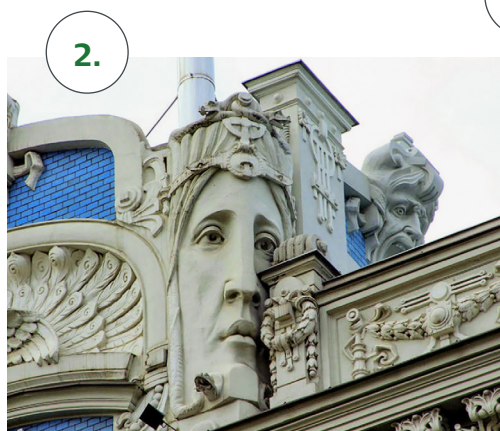
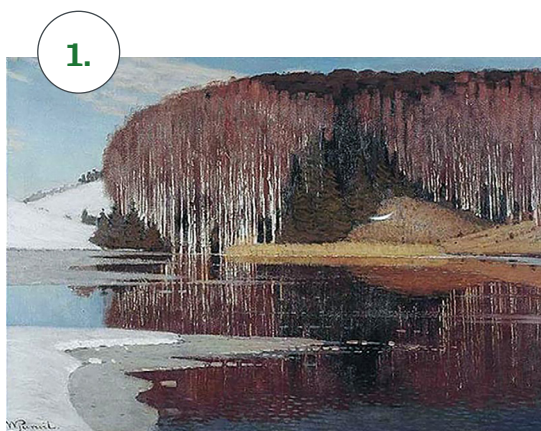
A zinātnieces	B ainavas	C sākumā	D noslēpumus	E ikonai	F detektīvi
G vēsturiskiem	H bibliotēku	I dekoratīvo	J pērtiķīti	L albuma	M latvieša

Vai mākslas darbi var kļūt dzīvi? Kādus _____ atklāj gleznas? To var uzzināt Luīzes Pastores un Elīnas Brasliņas grāmatā "Pazudušais pērtiķis" (2015), kas ir pirmā grāmata sērijā "Mākslas detektīvi". Mākslai pa pēdām dodas mazie _____ Teo un Poga. Viņi meklē _____, kurš pazudis no Jaņa Rozentāla 1913. gadā tapušās gleznas.

2022. gadā Latvijas mākslas lielākais notikums ir latviskās _____ meistarā Vilhelma Purviša 150 gadu jubileja. *Viņš uzglezno _____ dvēseli, viņš it kā aptur mirkli dabā, viņš ir sniega burvis* – tā raksturo V. Purvīti. Diemžēl latviešu mākslas _____ Vilhelmam Purvītim joprojām nav aptveroša darbu _____. Gleznotāja jubilejas gadā šāds monogrāfisks albums būs tapis – "Ainava ar gleznotāju. Vilhelms Purvītis".

Grāmata "Dekors Rīgas Jūgendstila perioda arhitektūrā" (2019) ir mākslas _____ Silvijas Grosas daudzu gadu darba rezultāts. Tajā autore raksturo Rīgas jūgendstila arhitektūras vizuāli iespaidīgāko daļu – _____ noformējumu. Grāmatā ir ilustrācijas gan ar mūsdienu fotogrāfijām, gan ar _____ fotoattēliem no Latvijas muzeju un _____ krājumiem, kas ļauj ieraudzīt Rīgu un tās iedzīvotājus 20. gadsimta _____.

■ Izvēlies, kurš attēls atbilst katrai grāmatai! Pie teksta raksti atbilstošā attēla burtu!

■ Atrodi Latvijas Kultūras kanonā literatūras jomā 19. gs. beigu un 20. gs. sākuma rakstniekus un ieraksti teikumā autoru vai darba nosaukumu!

(Skat. <https://kulturaskanons.lv/list/?l=5#literature>)

1. "Ziemas pasakas" (1913) sarakstīja _____. Viņu latviešu literatūrā dēvē par "pasaku ķēniņu".
2. Andreja Pumpura eposa "Lāčplēsis" tēli un motīvi izmantoti Raiņa lugā _____ (1911), kurai dzejnieks deva apakšvirsrakstu – "sena dziesma jaunās skaņās".
3. Garstāsts "Pērļu zvejnieks" (1895) ir filozofisks un romantisks darbs. Tā autors ir _____. Darbu raksturo autobiogrāfiskums – tajā ir ar rakstnieka dzīvi saistīti motīvi.
4. Lugā "Indrāni" (1904) rakstnieks _____ tēlo divu paaudžu, divu atšķirīgu pasaules skatījumu konfliktu. Vienlaikus rakstnieks lugā atklāj pretrunu pilno cilvēka iekšējo pasauli, kas ir arī viņa noveļu "Salna pavasarī", "Nāves ēnā", "Purva bridējs" u. c. centrā.
5. Liktenīga mīlestība atspoguļota Jāņa Jaunsudrabiņa romānā _____, savukārt viens no spilgtākajiem bērnības atmiņu tēlojumiem latviešu literatūrā ir darbs _____, kuras centrā ir mazā Janča piedzīvojumi un pārdzīvojumi. Kultūras kanonā ir arī grāmatas autora ilustrācijas, kas radītas, it kā atdarinot bērna zīmējumus.

■ Lasi citātus!

A

No dzejnieka Eduarda Veidenbauma (1867–1892) raksta "Gabals iz tautsaimniecības" (1886):

Pie tagadējās kārtības ļaužu vairākums tiek uz to briesmīgāko apspiests un mocīts, kas pagānu laikos netika darīts, bet, no otras puses, tagadējā dzīves kārtība ir labāka par pagānu laiku kārtību tāpēc, ka viņai piemīt visādi izgudrojumi, atradumi, zinības un mākslas, kuras nepiemita pagānu laikos .. Tātad, tagadējā dzīves kārtība dēļ tam, ka viņa atļauj ļaužu mazākumam uz to briesmīgāko apspiest, izsūkt un mocīt ļaužu vairākumu, nav vairs attaisnojama. Strādniekiem vajaga vienoties un biedroties īpašā politiskā partijā, kas ar sparū cenšas iegūt strādnieku šķirai valdības varu jeb lielvalsts lietu valdību.

B

No Miķeļa Valtera (1874–1968) raksta sociāldemokrātu izdevumā "Proletārietis" 1903. gadā Šveicē:

Mūsu politiskā programma ir pirmā kārtā personas stiprināšanas programma. Valdības nomācošam virzienam viņa stāda pretī citu: atsvabināšanu .. mums jāsaka ikvienai Krievijas tautai: nodibini sevī pašcienību, attīsti savu personu, savu būtību, lauzies ārā no Krievijas, stiprini izšķaidošās tendences Krievijā, jo tas nāk visu tautu un visas Krievijas iedzīvotāju labā: plašini savu brīvības loku, centies palikt par savu likteņa lēmēju, mācies pašorganizāciju, pašpārvaldību un esi likumu devējs. Mums jāstājas aktīvi pie tautas modināšanas, pie viņas personas stiprināšanas, kas .. nozīmē Krievijas sastāvdaļu attālināšanos... Šī ir mūsu vadošā doma... cīņa pret tautu un cilvēku apspiešanu pašā Krievijā. Divos vārdos saspiesta tā skan: Patvaldību nost! Krieviju nost!

C

No kāda 23 gadus veca skolotāja 1905. gada dienasgrāmatas par notikumiem Cēsu pusē:

2. decembris. Vakar plkst. 8 vakarā nodegusi Plāteres muiža .. bija skaista jauna pils, apkārtnē līdzīgas viņai nevarēja uzrādīt. Aizvakar plkst. 5 no rīta nodega Sērmūkšu muiža .. Un tā sadeg šī muižnieku šķira līdzās savam īpašumam. Sestdiena, 3. decembris. Nodegušās pils atliekas vēl kūpēja .. Bet tad vakarā man atkal uzmācās nemiers, domāts tik daudz; vai visam vajadzētu būt tā vai citādi?

7. decembris, trešdiena .. Baltiju pārņēmis visspilgtākās krāsas revolūcijas gars; valdība sauc zaldātus palīgā. Ļauni, ļoti ļauni; starp tiem daudz spēku, kuri metas virsū neapbruņotam cilvēkam, dur, laupa bez žēlastības .. Slepkavības un briesmu darbi, un gals nav paredzams. Pilsoņi bruņojas un gatavojas uz cīņu, bet kurā pusē būs pārspēks? ..

D

No Krievijas Valsts domes* locekļa, advokāta un vēlākā Latvijas prezidenta Jāņa Čakstes runas Valsts domē 1906. gadā:

Lieta tā, ka Baltijas guberņās mācītājiem bez saviem parastiem ienākumiem ir vēl ienākumi no zemes. Šīs baznīcu zemes sastāv no mācītājmuižām, kā arī pie mācītājmuižām piederīgām mājām, kuras tiek nodotas zemniekiem arendā (tas ir, nomā). .. Starp zemniekiem, kuri nomā mācītājmuižām piederošo zemi, un mācītāju tādā kārtā izceļas nebeidzami strīdi. .. Galu galā tā nodibinās stāvoklis, kur altāra kalps pārvēršas par ikdienišķu veikalnieku, ar ko viņa īstā nozīme draudzē ar laiku pavisam izzūd. Jūs, kungī, būsiet lasījuši, ka pagājušā vasarā nemieri Kurzemes guberņā pa lielākai daļai notika baznīcu zemju dēļ. Es cieši domāju, ka Baltijas guberņas baznīcu zeme katrā ziņā jāatdala no baznīcām un jāpiešķir zemniekiem.

* Ņemot vērā revolucionāros notikumus, Krievijas cars Nikolajs II bija spiests izveidot Krievijas Valsts domi (1906–1917), kurā deputātu vietas ieguva arī latvieši.

Grūti uzdevumi

■ Atrodi citātos atbilstošus vārdus dotajiem vārdiem! Raksti tos virs svītras!

1. No _____	4. Paplašini _____
2. Zināšanas _____	5. Atrast _____
3. Atbrīvošanu _____	6. Izveidojas _____

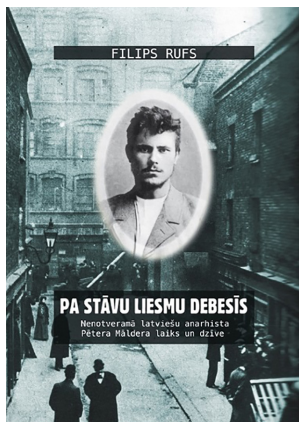
■ Atrodi katram citātam atbilstošo tēzi! Pretī tēzei raksti citāta burtu!

1. Nepieciešamība attīstīt kā indivīda, tā tautas pašapziņu, patstāvību.	
2. Šaubas par cilvēku rīcības pareizību un jēgu.	
3. Garīdznieku un zemnieku konflikta cēloņi un tā risinājuma iespējas.	
4. Aicinājums strādniecībai vienoties, lai cīnītos par savām tiesībām.	
5. Ideja par nācijas suverenitāti.	
6. Neziņa par to, kā vēstures notikumu krustpunktā atrisināsies dažādu sabiedrības grupu konflikts.	
7. Norādījums uz 19. gs. beigu intelektuālo vidi iepretim agrākajiem laikiem.	

■ Lasi 19./20. gs. mijas rakstnieku atziņas un teikumā virs svītras raksti atbilstošo saistītātvārdu! Katrā teikumā ir atšķirīgs saistītātvārds!

1. Tavā dvēselē ir viss tas pats, _____ tu pie citiem meklē. (Jānis Poruks)
2. Mūsu nelaime ir tā, _____ mēs nekad skaidri nezinām, kur mūsu nevarēšana sākas un kur mūsu negribēšana beidzas. (Rūdolfs Blaumanis)
3. Katram cilvēkam vajadzētu būt tik nesavtīgam, _____ varētu priecāties par otra laimi. (Jānis Jaunsudrabiņš)
4. Ja kāds grib pasaulei kaut ko atstāt, _____ lai atstāj savus darbus. (Eduards Veidenbaums)
5. Zināšanas zaudē savu vērtību, _____ tu tajās nedalies ar citiem. (Rainis)

■ Lasi tekstu un tā fragmentus! Tekstā virs svītras raksti atbilstošā fragmenta burtu!

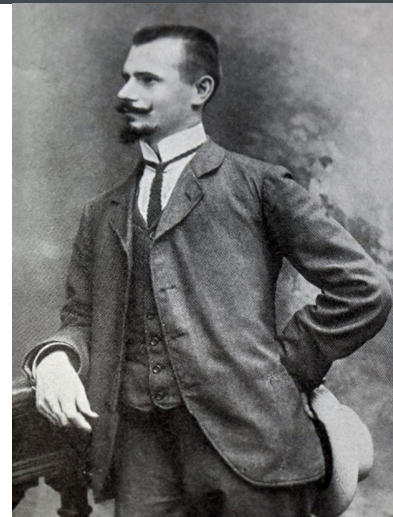
21. GADSIMTĀ PA PĒDĀM 20. GADSIMTA REVOLŪCIJAS NOTIKUMIEM

20. gadsimta sākuma revolucionārie notikumi vēstures gaitā ir interpretēti dažādi, nereti apvīti mītiem. Iespēju atgriezties revolucionāro notikumu laikā dod 21. gadsimtā radīti interesanti un neviennozīmīgi vērtējami vēstījumi par latviešu anarhistu un kriminālistikas vēstures leģendu – nenotveramo noziedznieku – Jāni Žākli (viens no segvārdiem Pēteris Mālderis; arī Pēteris Krāsotājs).

Ja kriminālistikas pasauli salīdzinātu ar Holivudu, tad Jānis Žāklis būtu viena no spožākajām zvaigznēm noziedzīgās pasaules slavas alejā. ____ (1.) Tagad tā atklāta angļu vēsturnieka un rakstnieka Filipa Rufa grāmatā "Pa stāvu liesmu debesīs", kas 2012. gadā tulkota latviešu valodā. F. Rufa grāmata ir faktos balstīts pētījums par maz zināmu vēstures lappusi – latviešu anarhistiem un dažādu it kā nesaistītu

Grūti uzdevumi

- notikumu dīvainajām kopsakarībām, kas lielā mērā noteica 19. gadsimta beigū–20. gadsimta sākuma situāciju gan Latvijā, gan Eiropā. ____ (2.) Arī Jānis Žāklis nav neizglītots zemnieks vai trūcīgs pilsētas strādnieks – viņš brīvi runā sešās valodās, orientējas kaujas ieročos, spēj lieliski izplānot un organizēt. ____ (3.) Nenotveramais latviešu anarhists Jānis Žāklis spēja aizraut citus un 20. gadsimta sākuma politiskajā juceklī atrada veidu, kā noturēt revolūcijas ideju verdošu un bīstamu visiem, kas stājās tās ceļā.

Filipa Rufa grāmata dod iespēju no cita redzes punkta paraudzīties, piemēram, uz tādu bieži minētu revolūcijas laika notikumu kā 1906. gada 17. janvāra uzbrukums Rīgas Policijas pārvaldei jeb slepenpolicijai, lai atbrīvotu apcietinātos revolucionārus. ____ (4.)

Filips Rufs savas simpātijas anarhisma kustībai* pauž pavisam atklāti, grāmatā viņš min tikai faktus un konkrētas personas, kas vienlaikus rāda latviešu anarhistu cīņas konkrētas izpausmes un ļauj saredzēt robežu starp anarhismu un terorismu, kurā anarhisti nereti tiek apsūdzēti. ____ (5.) Visdrīzāk robežas saskatīšana ir katra cilvēka godaprāta un sirdsapziņas jautājums.

Jānis Žāklis ir talsinieks, un likumsakarīgi, ka 2021. gadā tieši Talsu novada muzejā par viņu tika izveidota izstāde “Nenotveramais”. ____ (6.) Tā radīta kā spēle vai prāta mežģis, kas liek citkārt pasīvajam apmeklētājam

aktīvi līdzdarboties, risinot trillera cienīgu noziegumu. Izstādē, līdzīgi kā F. Rufa grāmatā, mēs visai tieši kļūstam par lieciniekiem vairāk nekā simts gadus seniem notikumiem.

Vēl viens vēstījums, kas ļauj sekot noslēpumainā anarhista Pētera Māldera gaitām pēc revolūcijas, ir latviešu režisora Dāvja Sīmaņa spēlfilma “Gads pirms kara” (2020), taču tas jau ir nedaudz cits stāsts...

- A** – Filipa Rufa grāmata liek domāt par jautājumu – vai un kur ir robeža starp cīņu par idejām un pašu cilvēku kā cīņas instrumentu, kuram finālā nav izvēles iespēju, un viņš kļūst par noziedznieku.
- B** – Ne mazāk izglītoti ir arī vairākums viņa biedru, tai skaitā biedrs ar segvārdu Straume – vēlāk slavenais gleznotājs Ģederts Eliass (1887–1975), kuram 1905. gadā ir tikai 18 gadu, taču kurš aktīvi iesaistījies revolūcijas notikumos.
- C** – Taču šai zvaigznei līdz pat 21. gadsimta sākumam nebija pat sava nosaukuma, jo Jāņa Žākļa patiesā identitāte palika neatklāta kā Krievijas impērijas slepenpolicijai, tā arī Skotlendjardam.
- D** – Izstāde veidota kā lietisko pierādījumu un zināmo faktu apkopojums, neizslēdzot minējumus un vēl nepārbaudītās versijas.
- E** – Minētais notikums interpretēts arī režisora Oļģerta Dunkera filmā “Uzbrukums slepenpolicijai” (1974), kas uzņemta pēc latviešu rakstnieka Alberta Bela (1938) romāna “Saucēja balss” (1973) motīviem.
- F** – Filipa Rufa grāmata liecina, ka 1905. gada revolūcija gluži nebija neizglītotu zemnieku stihiski nemieri un neorganizēta sacelšanās bez loģisku notikumu virknes.

* Anarhisms – ideja, politiska mācība, ka sabiedrībai nav nepieciešama valdība, likumi, kāda vara un ka sabiedrībai jābūt brīvai sabiedrības pārstāvju apvienībai. Lielākā daļa anarhisma teoriju akceptē kārtību, taču tā sasniedzama ar sadarbību. Konkrētu notikumu un personību darbības izpausmēs anarhisms saistīts arī ar patvaļu, individuālismu u. tml.

Atbildes

Viegli uzdevumi

1

2

3

4

5

6

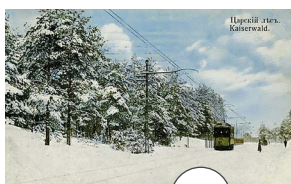
1. G	4. B	1. G, E, B
2. D	5. A	2. C, D
3. F	6. E	3. F, A

Vidēji grūti uzdevumi

- (1) D
(2) E
(3) A
(4) C
(5) B

1

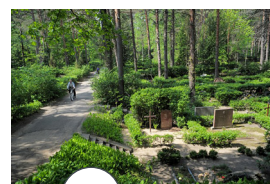
2

3

4

5

3. Vai mākslas darbi var kļūt dzīvi? Kādus **D** atklāj gleznas? To var uzzināt Luīzes Pastores un Elīnas Brasliņas grāmatā "Pazudušais pērtiķis" (2015), kas ir pirmā grāmata sērijā "Mākslas detektīvi". Mākslai pa pēdām dodas mazie **F** Teo un Poga. Viņi meklē **J**, kurš pazudis no Jaņa Rozentāla 1913. gadā tapušās gleznas.

1. 2022. gadā Latvijas mākslas lielākais notikums ir latviskās **B** meistarā Vilhelma Purvīša 150 gadu jubileja. Viņš uzglezno **M** dvēseli, viņš it kā aptur mirkli dabā, viņš ir sniega burvis – tā raksturo V. Purvīti. Diemžēl latviešu mākslas **E** Vilhelmam Purvītim joprojām nav aptveroša darbu **L**. Gleznotāja jubilejas gadā šāds monogrāfisks albums būs tapis – "Ainava ar gleznotāju. Vilhelms Purvītis".

2. Grāmata "Dekors Rīgas Jūgendstila perioda arhitektūrā" (2019) ir mākslas **A** Silvijas Grosas daudzu gadu darba rezultāts. Tajā autore raksturo Rīgas jūgendstila arhitektūras vizuāli iespaidīgāko daļu – **I** noformējumu. Grāmatā ir ilustrācijas gan ar mūsdienu fotogrāfijām, gan ar **G** fotoattēliem no Latvijas muzeju un **H** krājumiem, kas ļauj ieraudzīt Rīgu un tās iedzīvotājus 20. gadsimta **C**

- Kārlis Skalbe
- "Uguns un nakts"
- Jānis Poruks
- Rūdolfs Blaumanis
- "Aija", "Baltā grāmata"

Grūti uzdevumi

- iz
- zinības
- atsvabināšanu
- plašini
- uzrādīt
- nodibinās

- B**
- C**
- D**
- A**
- B**
- C**
- A**

- ko
- ka
- lai
- tad
- ja

- C**
- F**
- B**
- E**
- A**
- D**

Teksti

Goldmanis J., Klints V., Klišāns V. Latvijas vēstures ilustrēta hronoloģija. No viduslaikiem līdz mūsdienām. Rīga: Zvaigzne ABC, 2018.
Klišāns V. Latvijas vēsture no visnenākajiem laikiem līdz mūsdienām Baltijas, Eiropas un pasaules vēstures kontekstā: Rīga: Zvaigzne ABC, 2018.
Ideju vārdnīca. Rīga: Zvaigzne ABC, 1995.
Viesturs Vecgrāvis. Latviešu literatūra no 1890. gada līdz 1905. gadam. Latviešu literatūras vēsture. Rīga: LZA Literatūras, folkloras un mākslas institūts, 1998.
Ieskats Latvijas vēstures svarīgākajos jautājumos. Autoru kolektīvs. https://www.mk.gov.lv/lv/media/76/download/Latviešu_nācijas_veidošanās_un_Latvijas_valsts_nodibināšana_līdz_1918_gadam.pdf
Sociāldemokrātija un valsts dibināšana.Latvija. <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/baltikum/14742.pdf>
Starptautiskās konferences (2005. gada 23.-25. novembris) "Informācija, revolūcija, reakcija: 1905-2005" materiālu krājums. 163494.pdf (Indb.lv)
<https://www.diena.lv/raksts/pasaule/krievija/domas-par-1905-gadu-12515875>
<https://dom.lndb.lv/data/obj/file/163494.pdf>
<https://satori.lv/article/skroderdienas-silmacos-izklaide-ideologija-un-rituals>
<https://www.delfi.lv/turismagids/rigas-marsruti/rigas-stasti-brivibas-piemineklis-vareja-but-ari-daugavmala.d?id=49416307>
<http://valoda.ailab.lv/kultura/vesture/kultura/latvija/latvkult/teksts.htm>
https://www.makslasvesture.lv/index.php/1890_%e2%80%931915:_V%c4%93sturiskais_fons
https://www.makslasvesture.lv/1890_%E2%80%931915:_Glezniec%C4%ABba
<https://apkaimes.lv/grizinkalns/vesture/>
<https://www.delfi.lv/turismagids/rigas-marsruti/grizinkalna-stasti-meli-par-1905-gada-notikumiem-un-citu-noverosanai-buveta-maja.d?id=50236737>
JG69 Edgars Andersons. Dr. Miķelis Valters (1874-1968); Miķelis Valters. Jaunā strāva; Andrievs Ezrgailis. Dr. Miķeļa Valtera atgriešanās (jaunagaita.net)
<https://satori.lv/article/skroderdienas-silmacos-izklaide-ideologija-un-rituals>
https://www.literature.lv/his_lv/4_4.html
<https://www.delfi.lv/news/vaidelote/lekcija-2/latvijas-literaturas-zelta-laikmets.d?id=49165599>
http://archive.lza.lv/LZA_VestisA/68_5-6/4_Ilgars%20Grosvalds_Latvijas%20sievietes.pdf
<https://www.lnmm.lv/dekorativas-makslas-un-dizaina-muzejs/izstades/madernieka-stils-185>
<https://latvijasdargumi.unesco.lv/lv/informacija-par-objektu/nacionali-noverteti-objekti/raina-un-aspazijas-savstarpeja-sarakste-1894-1929/>
<https://enciklopedija.lv/skirklis/32412>
<https://jauns.lv/raksts/9viri/381719-latvijas-noslepumi-vel-naks-ari-1905-gads>
<http://liepajas-tramvajs.lv/lv/par-mums/lapa/vesture>
<https://jauns.lv/raksts/9viri/361754-latvijas-noslepumi-gumijas-milzis-provodnik>
<https://lat.brunch.lv/10-interesanti-fakti-par-kino-latvija/>
1905-7. gada nemieri. Krievijas Domes deputāta J. Čakstes polemika par zemnieku attiecībām ar baznīcu (placenote.info)
https://www.diena.lv/raksts/kd/recenzijas/gramatas-_pa-stavu-liesmu-debesis_-recenzija.-fakti-pret-mitiem-13967235
<https://www.talsumuzejs.lv/izstade-nenotveramais-nomineta-muzeju-biedribas-gada-balvai/>
https://jaunagaita.net/jg103/JG103_gramatas_Freimanis.htm
https://jaunagaita.net/jg264/JG264_Kreslins.htm
<https://www.delfi.lv/izklaide/skats/cilveki/londonas-bieds-bezbailigais-latviesu-revolucionars-peteris-krasotajs.d?id=47173653>

Attēli

<http://www.mumspatik.lv/raina-aspazijas-jurmala/>
https://www.rozentals-seura.fi/wp-content/uploads/2016/08/RTMM_377505-Rozentals_Janis_NETTI.jpg
Neimanis_Muzejs.jpg
<http://www.russkije.lv/lv/lib/read/albert-street-in-riga.html>
<https://www.delfi.lv/news/vaidelote/lekcija-15/piekta-gada-kaujinieks.d?id=49545429>
<https://kllproject.lv/liepajas-tramvajam-svin-gadadienu-foto-vesture.html>
https://lv.wikipedia.org/wiki/Att%C4%93ls:1905._gada_demonstr%C4%81cija_Dundag%C4%81.jpg
<https://jauns.lv/raksts/9viri/361754-latvijas-noslepumi-gumijas-milzis-provodnik>
<https://www.zudusilatvija.lv/objects/object/13603/>
https://www.makslasvesture.lv/Att%C4%93ls:Suntazu_muiza_pec_nodedzinasanas.jpg
https://kultura.riga.lv/lv/kultura?target=news_item&news_item=muzejs-rigas-jugendstila-centrs-prezente-rigu-starptautiska-jugendstila-festivala-barselona-9388
<https://satori.lv/article/latvijas-arhitekturas-lielo-gada-balvu-sanem-latvijas-nacionalais-makslas-muzejs>
<https://www.lsm.lv/raksts/kultura/teatris-un-deja/vai-zini-kuri-teatri-darbojusies-lacplesa-ielas-25-nama.a424566/>
<https://rtubibl.wixsite.com/agte/me%C5%BEaparka-pirmsakumi?lightbox=datapitem-knijv6z>
<https://dom.lndb.lv/data/obj/6081.html>
https://www.caingram.info/Latvia/htm/riga_mezaparks.htm
https://www.caingram.info/Latvia/htm/riga_mezaparks.htm
<https://jugendstils.riga.lv/JugendstilsRiga/9/>
<https://nra.lv/latvija/riga/182911-digitalize-galvaspilsetas-kapus.htm>
https://makslasvesture.lv/Att%C4%93ls:Purvitis_Maestoso.jpg
Rozentals_Princese_ar_pertiki.jpg
<https://lr1.lsm.lv/lv/raksts/kulturas-rondo/dzejnieks-eduards-veidenbaums-dzeja-muzika-legendas-un-savos-kal.a92794/>
https://lv.wikipedia.org/wiki/Mi%C4%B7elis_Valters
https://lv.wikipedia.org/wiki/J%C4%81nis_%C4%8Cakste
https://www.diena.lv/raksts/kd/recenzijas/gramatas-_pa-stavu-liesmu-debesis_-recenzija.-fakti-pret-mitiem-13967235
<https://www.valtersunrapa.lv/en/news/164/towering-flame-the-life-times-of-peter-the-painter-by-philip-ruff.html>
<https://www.talsumuzejs.lv/nenotveramais-izstade-par-legendam-apvito-anarhistu-jani-zakli-no-16-oktobra-talsu-novada-muzeja/>
<https://eng.lsm.lv/article/features/features/latvias-got-personality-international-man-of-mystery-peter-the-painter.a427865/>